

לזר באיסור **לאו**, כדכתיב "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" — הרי **לאו** הוא, וכבר למדנו את איסור ההעראה בחייבי לאוין.

אי למאן דאמר אסורה היא לזר **בעשה**, דכתיב "יבמה יבוא עליה" — יבמה ולא זר, ולא הבא מכלל עשה הוא "עשה" (1) — הרי איסור **עשה** הוא, וכבר למדנו את איסור ההעראה בחייבי עשה.

אלא, הכי קאמרינן: **יבמה** שנקנית **ליבם** בביאה — **מנלן** שהיא נקנית אפילו בהעראה גרידא?

אתיא קניה של העראת יבם ביבמתו בגזירה שוה "**ביאה ביאה**" מחייבי לאוין, שנתרבתה בהן ההעראה.

[דכתיב "יבמה יבוא עליה", וכתוב "לא יבוא ממזר".]

וממשיכה הגמרא לבאר את דיני ההעראה:

אשה הנקנית **לבעלה** בקידושי ביאה — **מנין** שהיא נקנית לבעלה בהעראה גרידא כשמקדשה בביאה?

אתיא קנין אשה לבעלה בהעראה בגזירה שוה "קחה קחה".

[כתיב "כי יקח איש אשה, ובעלה", שמכאן למדנו קידושי ביאה באשה. וכתוב "איש אשר יקח את אחותו", שהיא מחייבי כריתות, שנתרבתה בהן ההעראה].

יכול ללומדו משפחה חרופה שהיא אסורה על כל ישראל — **מנא לן?** (20)

אתיא העראה בחייבי לאוין דכהונה בגזירה שוה "קחה [אשה זונה וחללה לא "יקחו"] קחה [ואיש אשר "יקח" את אחותו] מחייבי כריתות, שנתרבתה לעיל העראה בכולן, מהיקישא דרבי יונה.

תו מפרשינן: העראה **דחייבי עשה** [כגון מצרי ואדומי שנאמר בהם "בנים אשר יולדו להם — דור שלישי יבוא להם בקהל ה'", שלישי יבוא אבל דור שני לא יבוא, ולא הבא מכלל עשה — עשה] — **מנלן?**

אתיא העראה בחייבי עשה מחייבי לאוין, שנתרבתה בהן העראה, בגזירה שוה "**ביאה ביאה**".

[כתיב בחייבי עשה "בנים אשר יולדו להם, דור שלישי יבוא להם בקהל ה'".]

וכתיב בחייבי לאוין "לא יבוא ממזר בקהל ה'".

וממשיכה הגמרא לבאר: **יבמה לשוק** [יבמה שהיא זקוקה ליבם, ואסורה להבעל לאיש זר] — **מנלן** שאפילו בהעראה בעלמא היא אסורה?

ותמהה הגמרא על השאלה: למה צריכים אנו לחפש מקור מהכתוב כדי ללמוד ממנו שיבמה לשוק אסורה אפילו בהעראה, והרי:

אי למאן דאמר יבמה לשוק אסורה להבעל

1. ומה שאמרה תורה "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", לא לאיסור לאו הוא בא, אלא כדי ללמד שלא תהיה בה הויה לזר, לומר, שאין

20. הקשה הרש"ש, והרי אף שפחה חרופה אינה לאו השוה בכל שהרי מותרת לעבד עברי, ונלמד ממנה?! וראה מה שיישב שם.

אמר רבא:

כתיב בשפחה חרופה: ואיש כי ישכב את אשה "שכבת זרע" והיא שפחה נחרפת לאיש.

וכתיב באשת איש: ואל אשת עמיתך לא תתן "שכבתך לזרע" לטמאה בה.

וכתיב בסוטה: איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל, ושכב איש אותה "שכבת זרע" [כלומר: ויש להסתפק שמא שכב איש אותה שכבת זרע], ונעלם מעיני אישה, ונסתרה [נתייחדה עם איש אחר, ולכן היא בספק שמא] והיא נטמאה [יתכן שנטמאה; ודרשו חז"ל: שהיא טמאה משעת סתירה לבעלה, ואסור הוא בה].

ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו [וכבר עבר עליו רוח קנאה, שהיה חושד את אשתו עם אותו איש והתרה בה קודם שנסתרה: אל תסתרי עמו]. והביא האיש את אשתו אל הכהן. והשקה את האשה את מי המרים המאורים.

ומפרש רבא:

למה לי מה דכתב רחמנא "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע" בשפחה חרופה,

ולמה לי דכתב: **שכבת זרע** ["לא תתן שכבתך לזרע"] **באשת איש,**

ולמה לי דכתב: ושכב איש אותה "שכבת זרע" בסוטה? (2)

"שכבת זרע" דשפחה חרופה כתב רחמנא כדי ללמדנו כדאמרן, לומר, שאין חייבין עליה אלא בגמר ביאה.

ו"שכבת זרע" דאשת איש כתב רחמנא כדי ללמד: **פרט למשמש עם אשת איש באבר מת** [ללא קישור], שאינו חייב עליה, כיון שאינו מזריע.

ומקשינן: **הניחא למאן דאמר משמש מת בעריות פטור**, הרי שפיר יש לומר שבא הכתוב למעט משמש מת באשת איש.

אלא למאן דאמר אפילו משמש מת בעריות הרי הוא חייב —

מאי איכא למימר? מה בא "שכבת זרע" האמור באשת איש למעט?

אלא "שכבת זרע" האמורה באשת איש, נכתבה כדי ללמדנו: **פרט למשמש אשת איש כשהיא מתה**, שאינו חייב עליה, כיון שאינה מזרעת.

והוצרכה התורה למעט אשת איש שמתה מאיסור אשת איש. כיון דסלקא דעתך **אמינא: הואיל ולאחר** [גירסת רש"י] **מיתה נמי איקרי "שאר"**, כדכתיב גבי מצות

קידושין תופסין בה לאיש זר.

2. כתב רש"י גבי אשת איש: שאין לומר שבא הכתוב למעט העראה, שהרי נתרבו כל העריות האמורות בפרשת עריות לחייבם בהעראה מהקישא דרבי יונה דלעיל נד ב.

ואף גבי סוטה, מה שאין אומרים שבא הכתוב למעט אם קינא לה מהעראה, היינו משום שהעראה נתרבתה לאסור לבעלה כשאר איסורי ביאה, ראה בהמשך הסוגיא בעמוד ב', ובהערה שם.

טומאת כהן למת: "לנפש לא יטמא בעמיו, כי אם "לשאריו" הקרוב אליו". ואמרינן: שארו — זו אשתו.

ולכן הוה אמינא שליחייב עלה נמי מי שבא עליה לאחר מיתה בחיוב הבא על אשת איש.

קא משמע לן שאין חייבים על אשה מתה משום אשת איש.⁽³⁾

תו מפרשינן: "שכבת זרע", דכתיב לגבי סוטה — למה לי?⁽⁴⁾

לכדתניא: "שכבת זרע" פרט לדבר אחר.

ומפרשינן: מאי "דבר אחר"?

אמר רב ששת: פרט לשקינא לה שלא תיבעל שלא כדרכה, שאינו קינוי להיאסר עליו ולשתות, אף אם נסתרה.⁽⁵⁾

אמר תמה ליה רבא לרב ששת: והרי "משכבי אשה" [שתי משכבות במשמע: כדרכה ושלא כדרכה] כתיב. והקישם הכתוב זה לזה לכל דין, והאיך תאמר שבא הכתוב למעט בסוטה ביאה שלא כדרכה?!

אלא אמר רבא: פרט לשקינא לה דרך אברים [מיעוץ דדים, ודש מבחוץ בשאר אברים, רש"י].

אמר תמה ליה אביי: וכי היינו אומרים, שאפילו אם נהגה האשה בדרך פריצותא

אלא לומר שאף לענין איסור מיעטו הכתוב; והוצרך רש"י להזכיר זאת כדי שתתבאר בזה המשך הסוגיא היטב.

5. ביאר רש"י שני פירושים:

האחד: שקינא לה והתרה בה סתם "אל תסתרי עם פלוני", אלא שהדבר ידוע לכל שלא היה חושדה עם אותו איש אלא על ביאה שלא כדרכה.

השני: שהתרה בה ואמר: אל תסתרי עמו ליבעל לו שלא כדרכה.

ובתוספות לקמן, גבי שקינא לה דרך אברים, כתבו: ואם תאמר: הא אפילו אם אמר לה "אך תסתרי" סתם הוי קינוי ואם כן מה בכך אם הזכיר נמי דרך אברים כיון דאמר לה נמי "אל תסתרי" [וקושייתם היא גם על שלא כדרכה כמבואר בתירוצם].

ויש לומר דהכי פירושו: שקינא לה דרך אברים, שאמר לה: איני חושדך אלא דרך אברים וכן שלא כדרכה.

3. כתב בקובץ הערות אות תנח: יש בזה שני פירושים:

קא משמע לן דאע"ג דהויה שארו לאחר מיתה, מכל מקום פטור, משום דביאת מתה אינה ביאה באשת איש והוא הדין בכל עריות, וכן הוא ברמב"ם פרק א מאיסורי ביאה, וכן נראה מדברי תוספות פרק יש נוחלין דף קיד ד"ה מה. [ולפי גירסת רש"י: הואיל לואחר מיתה נמי איקרי שארו, נראה כצד זה].

אך התוספות כאן ד"ה לאחר, פירשו: קא משמע לן דלאחר מיתה לא מיקריא שארו; וזה לא שייך אלא באשת איש, ולפי זה בשאר עריות הבא על המתה חייב, אלא דבפרק ארבע מיתות ממעט למשמש מתה מקרא אחרינא [וראה עוד שם אריכות בזה].

4. כתב רש"י: שכבת זרע בסוטה הנסתרת דנאסרת [לבעלה] מספק.

אין כוונת רש"י לומר שאין מיעוט "שכבת זרע" בא למעט רק מאיסור לבעלה בביאה שאינה שכבת זרע, ואילו לשתות שותה היא;

לא תיקשי, כי אכן איצטריך הכתוב למעט קינוי דרך אברים שאינה נאסרת עליו, כי:

סלקא דעתך אמינא, שאיסור האשה בקפידא דבעל תלה רחמנא, (8) והא קא קפיד אפילו על דרך אברים.

לפיכך קא משמע לן הכתוב, שאם קינא לה דרך אברים אינה נאסרת עליו.

אמר שמואל: העראה האמורה בכל מקום זו נשיקה של האבר באותו מקום. והיא נחשבת לכיאה, כי משל לאדם שמניח אצבעו על פיו — אי אפשר שלא ידחוק הבשר, ויכנס בשר האצבע מעט לתוך הפה.

ואף כאן, בנשיקת האבר באותו מקום, דוחק האבר את הבשר, ויש כאן ביאה.

כי אתא רבה בר בר חנה אמר משמו של רבי יוחנן: (9)

גמר ביאה בשפחה חרופה [שאינן חייבים

[פריצות בעלמא], גם אסר רחמנא אותה עליו, עד שהוצרכה התורה למעט זאת בהדיא? (6)

אלא, אמר אביי: פרט לשקינא לה ב"נשיקה", וכפי שיבואר, שאינה נאסרת עליו בכך, ואינה שותה.

ופרכינן: הניחא למאן דאמר העראה — שנתרבתה בכל מקום, וכן בסוטה להיאסר עליו — זו הכנסת עטרה של האבר, שהיא החלק המעובה בבשר, הרי ניחא שבא הכתוב למעט "נשיקה", שאינה אלא נגיעת האבר באותו מקום.

אלא למאן דאמר העראה שנתרבתה בכל מקום זו נשיקה — מאי איכא למימר? (7)

ומפרשינן: אלא לעולם, לכך אמרה תורה "שכבת זרע" בסוטה, כדי למעט לשקינא לה דרך אברים, שאינה נאסרת עליו.

ומה שהקשית, וכי משום פריצותא אסר רחמנא את אשתו עליו?!

אפשר כיון שנתרבתה העראה לאיסור.

8. פירוש, שאם עברה על קפידתו הרי היא נאסרת עליו, אבל אינה שותה וכלשון הגמרא לעיל "אסר" רחמנא, וכפי שנתבאר בהערה לעיל.

9. אינו בא לחלוק על דברי שמואל. ולקמן בסוגיא מסתפקת הגמרא, אם לדעת שמואל רק נשיקה היא העראה ואילו הכנסת עטרה חשובה כגמר ביאה וכדעת רבה בר בר חנה משמו של רבי יוחנן, או שסובר שמואל שמנשיקה ועד הכנסת עטרה הכל חשוב העראה.

6. כתב רש"י: פשיטא דלאו קינוי הוא, דמשום פריצותא לא "מיתסרא עליה"; והוא פירוש ללשון הגמרא "אסר" רחמנא.

וביאור הדברים: לענין שתיה, ודאי שאין צריך למעט דרך אברים, כיון שלא תמות על פריצות, אלא שבא הכתוב למעט שאינו קינוי כדי שתיאסר עליו; ועל זה מקשה הגמרא וכי היינו אומרים שתיאסר עליו משום פריצות?!

7. פירוש, הואיל ונתרבתה העראה בין בחייבי לאוין ובין בחייבי עשה, הרי ממילא נתרבתה העראה לאוסרה עליו גם בסוטה שנסתרה, ואם אתה אומר שהכתוב בא למעט נשיקה, שהיא העראה, הרי משמע שלא תיאסר עליו, וזו אי

עליה אלא בגמר ביאה, כפי שנתבאר לעיל]

— זו הכנסת עטרה!

העטרה ראש הגיד היא, ואינה מן הגיד, אלא בשר.

מתיב רב ששת מברייתא, על מה שאמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן שהכנסת עטרה היא גמר ביאה האמורה בשפחה חרופה —

דתניא: **"שכבת זרע"** האמורה בשפחה חרופה, באה ללמד שאינו חייב אלא על ביאת המירוק [מירוק לשון גמר הוא, כלומר ביאה גמורה, בכניסת כל האבר] שבה הוא מזריע (10) —

ומדייק רב ששת: **מאי לאו**, האם אין כונת הברייתא שאינו חייב אלא על ביאת ה"מירוק", לומר שצריך מירוק גיד, דהיינו, הכנסתו לגמרי.

ומוכח שאין די בהכנסת עטרה בשפחה חרופה, אלא צריך להכניס את הגיד כולו, ותיקשי לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן! ?

ומשנינן: **לא** למירוק הגיד התכוונה הברייתא, אלא למירוק העטרה, שהכנסת העטרה גרידא נחשבת לגמר ביאה.

כי אתא רב דימי אמר משמו של רבי יוחנן:

העראה — זו הכנסת עטרה!

וכיון שהכנסת העטרה נחשבת רק כתחילת ביאה ["העראה"], משמע שגמר ביאה בשפחה חרופה היא ביאת מירוק הגיד.

אמרו ליה: והא רבה בר בר חנה משמו של רבי יוחנן **לא אמר הכי**, שהרי הוא אמר שהכנסת עטרה חשובה גמר ביאה, וממילא משמע שהעראה היא נשיקה! ?

אמר להו רב דימי: אי איהו שקראי, או אנא שקראי [או אני שקרן או שהוא שקרן].

כי אתא רבין אמר גם הוא משמו של רבי יוחנן כדברי רב דימי, שאמר משמו של רבי יוחנן:

העראה — זו הכנסת עטרה.

ומבאר הגמרא: רבין [משמו של רבי יוחנן] **אדרבה בר בר חנה** [משמו של רבי יוחנן] — **ודאי פליג!**

שהרי רבין סובר שהעראה זו הכנסת עטרה, ובהכרח שגמר ביאה הוא יותר מהכנסת עטרה. ואילו רבה בר בר חנה הרי אמר בשם רבי יוחנן שגמר ביאה הוא הכנסת עטרה.

ואולם **אדשמואל** — שאמר העראה זו

ביאור דבריהם: הרי אף באשת איש כתבה התורה **"שכבת זרע"** ללמד שצריך שכבת זרע ומזה הוא שנתמעט משמש מתה, ומכל מקום אין אנו אומרים שצריך **"שכבת זרע"** ממש, ואף בשפחה חרופה אין צריך **"שכבת זרע"** ממש, ואינו בא אלא למעט ביאה שאינה ראויה לשכבת זרע.

10. כתבו התוספות: נראה דמחייב בשפחה חרופה אפילו בלא הוצאת זרע אלא שתהא ביאה הראויה להזריע, כמו באשת איש דלא בעינן הוצאת זרע אף על גב דכתיב בה **"שכבת זרע"**, ולא אתא למעוטי בשפחה חרופה אלא העראה ושלא כדרכה.

נשיקה — מי לימא פליג רבין? האם הכרח הוא לומר שרבין האומר בשם רבי יוחנן שהעראה זו הכנסת עטרה חלוק על שמואל האומר שהעראה זו נשיקה? כי יש לומר: מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כדמפרש ואזיל.

נשיקה — מי לימא פליג רבין? האם הכרח הוא לומר שרבין האומר בשם רבי יוחנן שהעראה זו הכנסת עטרה חלוק על שמואל האומר שהעראה זו נשיקה? כי יש לומר: מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כדמפרש ואזיל.

ומפרשינן: לא מוכרח הוא שחלוקים הם. כי יש לומר:

מנשיקה ועד הכנסת עטרה — "העראה" קרי לה.

כלומר: שמואל שאמר "העראה זו נשיקה" נקט את הכניסה הפחותה ביותר, לומר שגם היא נקראת "העראה".

ואילו רבין, שאמר "העראה זו הכנסת עטרה", נקט את הכניסה המרובה ביותר שעדיין נקראת העראה ולא גמר ביאה.

כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר משמו של רבי יוחנן:

העראה — זו הכנסת עטרה.

גמר ביאה — גמר ביאה ממש.

א-11 **מכאן ואילך, מהכנסת עטרה ולחוץ, אינו אלא נשיקה, ופטור עליה.**

והוא ודאי פליג אדשמואל.

הקדמה:

א. יש כמה חילוקי דינים בין אשה ארוסה לאשה נשואה:

הבעל יורש את אשתו רק אם מתה לאחר שנשא אותה, ולא אם מתה כשהיא ארוסה.

ואם היה הבעל כהן, הוא אינו מיטמא לה כשמתה כשהיא ארוסה, אלא רק אם מתה לאחר שנישאת לו.

ובהיותה ארוסה, הוא אינו מיפר נדריה לבדו [כמו בזמן נשואיה], אלא בשותפות האב.

ב. בת ישראל המאורסת לכהן, אינה אוכלת בתרומה בשביל בעלה הכהן, אלא אם כן נישאת לו.

ואף שמן התורה היא מותרת לאכול בתרומה משעת אירוסייה לכהן, שהרי אמרה תורה "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו — הוא יאכל בו", והארוסה, כיון שנתקדשה לו בכסף או בקידושין אחרים, הרי היא "קנינו", היא ראויה מן התורה לאכול בתרומה —

אלא, שגזרו חכמים, שלא תאכל בת ישראל

ומבאר הגמרא את מה ששנינו שאף כשעשה ביאות גרועות, בשוגג או באונס הרי זה "קנה". ונתבאר הטעם בסוגיא לעיל, ממה שנאמר בפרשת יבום "יבמה יבוא עליה", ללמד שבין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון הרי זה קנה.

1. ביארו התוספות שאין סוגייתנו דנה בהעראה כלל, ואין הסוגיא עוסקת אלא בענין "קנה", שאמור גם על ביאת שוגג ומזיד, אונס ורצון. וכן נראה מדברי רש"י, וכמו שכתב בקרן אורה; וראה דברי התוספות בשם הירושלמי, ומשמע שהירושלמי מפרש נידון סוגייתנו גם לענין העראה, ובדברי הראשונים בזה.